T001 A HÀM I 02-Kinh Đại Bản

Đại Tạng Kinh (Linh Sơn Pháp Bảo)

17 KINH ĐẠI BẢN – TRƯỜNG A HÀM I Baáy giôø , Phaät baûo caùc Tyø-kheo: 1

“Naøy caùc Tyø-kheo! Nay Ta muoán, baèng Tuùc maïng trí, seõ noùi veà söï tích cuûa chö Phaät quaù khöù. Caùc thaày muoán nghe khoâng?” Caùc Tyø-kheo traû lôøi: “Nay thaät ñuùng luùc. Chuùng con muoán nghe.” Phaät noùi: “Naøy caùc Tyø-kheo, haõy nghe kyõ, haõy suy ngaãm kyõ. Ta seõ phaân bieät giaûi thuyeát cho caùc thaày. “Naøy caùc Tyø-kheo, neân bieát phaùp thöôøng cuûa chö Phaät. “Ñöùc Boà-taùt Tyø-baø-thi töø coõi trôøi Ñaâu-suaát giaùng thaàn vaøo thai meï, do hoâng phaûi maø vaøo, chaùnh nieäm khoâng taùn loaïn. Ngay luùc aáy coõi ñaát rung chuyeån; aùnh saùng röïc rôõ soi khaép theá gian; nhöõng choã maët trôøi maët traêng khoâng soi tôùi cuõng ñeàu mong nhôø chieáu saùng. Chuùng sanh choán u minh nhôø ñoù ñöôïc troâng thaáy laãn nhau vaø töï bieát mình hieän ñang sinh ôû choã naøo. AÙnh quang minh ñoù laïi soi ñeán cung ñieän Ma vöông. Phaïm thieân, Ñeá Thích, Sa-moân, Baø-la-moân vaø caùc chuùng sanh khaùc, cuõng ñeàu ñöôïc mong nhôø aùnh saùng. AÙnh saùng cuûa chö Thieân töï nhieân bieán maát.” Roài Phaät noùi baøi tuïng: Maây daøy kín hö khoâng, AÙnh chôùp chieáu thieân haï; Tyø-baø-thi giaùng thai, AÙnh saùng chieáu cuõng vaäy. Choã nhaät nguyeät khoâng tôùi, Thaûy ñeàu ñöôïc chieáu saùng, Thai thanh tònh, voâ nhieãm, Phaùp chö Phaät ñeàu vaäy. “Naøy caùc Tyø-kheo, neân bieát phaùp thöôøng cuûa chö Phaät2. Boà-taùt Tyø-baø-thi, luùc ôû thai meï, chuyeân nieäm khoâng taùn loaïn, thöôøng coù boán vò Thieân thaàn tay caàm qua maâu, hoä veä cho meï ngaøi, daãu loaøi ngöôøi hay loaøi phi nhaân ñeàu khoâng theå xaâm phaïm. Ñoù laø phaùp thöôøng.” Roài Phaät noùi baøi tuïng: Boán phöông boán Thieân thaàn,

1. D. 14 (Deva, Dig II. 1h): Phaät giaûng xong ñoaïn treân lieàn ñi vaøo tònh xaù. Truyeän keå ñöôïc tieáp tuïc vaøo buoåi chieàu hoâm ñoù. 2. Chö Phaät thöôøng phaùp ; Paøli: dhammataø esaø.

Coù tieáng taêm, uy ñöùc, Thieân Ñeá Thích sai khieán, Kheùo thuû hoä Boà-taùt. Tay thöôøng caàm qua maâu, Hoä veä khoâng chuùt rôøi. Nhaân, phi nhaân khoâng haïi; AÁy phaùp thöôøng chö Phaät. Ñöôïc chö Thieân hoä veä, Nhö Thieân nöõ haàu Trôøi, Quyeán thuoäc ñeàu hoan hyû, AÁy phaùp thöôøng chö Phaät. “Laïi nöõa, naøy caùc Tyø-kheo, ñaây laø phaùp thöôøng cuûa chö Phaät: Boàtaùt Tyø-baø-thi töø trôøi Ñaâu-suaát giaùùng thaàn vaøo thai meï, chuyeân nieäm khoâng taùn loaïn, khieán thaân meï ñöôïc an oån, khoâng coù caùc naõo loaïn, trí tueä ngaøy caøng theâm. Meï töï xem thai mình thaáy roõ thaân Boà-taùt ñuû caùc caên toát ñeïp nhö chaát vaøng tía khoâng chuùt tyø tích, khaùc naøo keû coù maét saùng, xem vaøo ñoà löu ly trong saïch, thaáy suoát caû trong ngoaøi khoâng chuùt ngaên ngaïi. Naøy caùc Tyø-kheo, ñoù laø phaùp thöôøng cuûa chö Phaät.” Baáy giôø Theá Toân noùi baøi keä: Nhö ngoïc löu ly saùng, AÙnh saùng nhö trôøi traêng, Nhaân Toân trong thai meï, Khieán meï khoâng naõo hoaïn. Trí tueä caøng taêng theâm, Xem thai nhö vaøng roøng; Meï mang

thai an laïc, AÁy phaùp thöôøng chö Phaät. “Naøy caùc Tyø-kheo, Boà-taùt Tyø-baø-thi töø trôøi Ñaâu-suaát giaùng thaàn vaøo thai meï, chuyeân nieäm khoâng taùn loaïn, khieán taâm meï luùc naøo cuõng thanh tònh, khoâng coù caùc duïc töôûng, khoâng bò löûa duïc thieâu ñoát. AÁy laø phaùp thöôøng cuûa chö Phaät.” Theá Toân laïi noùi baøi keä: Boà-taùt truï thai meï; Phöôùc trôøi treân coõi trôøi; Taâm meï ngaøi thanh tònh, Khoâng coù caùc duïc töôûng.

19 KINH ĐẠI BẢN – TRƯỜNG A HÀM I Döùt boû caùc daâm duïc, Khoâng nhieãm, khoâng gaàn guõi, Khoâng bò löûa duïc thieâu, Meï chö Phaät thöôøng tònh. “Naøy caùc Tyø-kheo, phaùp thöôøng cuûa chö Phaät, Boà-taùt Tyø-baø-thi töø trôøi Ñaâu-suaát giaùng thaàn vaøo thai meï, chuyeân nieäm khoâng taùn loaïn, khieán meï ngaøi giöõ troïn naêm giôùi, phaïm haïnh thanh tònh, thuaàn tín vaø nhaân töø, thaønh töïu moïi ñieàu laønh, an laïc khoâng sôï haõi vaø khi thaân hoaïi meänh chung, ñöôïc sanh coõi trôøi Ñao-lôïi. AÁy laø phaùp thöôøng cuûa chö Phaät.” Baáy giôø Theá Toân laïi noùi keä: Hoaøi thai Ñaáng Chí Toân, Tinh taán, Giôùi ñaày ñuû, Maïng chung laïi sinh thieân; Duyeân aáy, noùi meï Phaät. “Naøy caùc Tyø-kheo, phaùp thöôøng cuûa chö Phaät, Boà-taùt Tyø-baø-thi, khi sanh töø hoâng phaûi cuûa meï maø ra, coõi ñaát rung ñoäng, aùnh saùng chieáu khaép nôi. Khi môùi vaøo thai, nhöõng choã toái taêm thaûy ñeàu ñöôïc chieáu saùng. AÁy laø phaùp thöôøng cuûa chö Phaät.” Thaùi töû sinh, ñaát ñoäng, AÙnh saùng roïi khaép nôi, Coõi naøy vaø coõi khaùc, Treân döôùi vaø caùc phöông. Phoùng quang, cho maét saùng, Troïn ñuû nôi thaân trôøi, Baèng tònh taâm hoan hyû, Chuyeån xöng teân Boà-taùt. “Naøy caùc Tyø-kheo, phaùp thöôøng cuûa chö Phaät, Boà-taùt Tyø-baø-thi, luùc sanh, do hoâng phaûi cuûa meï maø ra, chuyeân nieäm khoâng taùn loaïn. Khi aáy meï Boà-taùt tay vin caønh caây, khoâng ngoài khoâng naèm, coù boán Thieân thaàn böng nöôùc höông ñöùng tröôùc meï maø thöa raèng: “Taâu Thieân maãu, nay ngaøi sanh Thaùnh töû, chôù coù öu lo. Ñoù laø phaùp thöôøng cuûa chö Phaät.” Meï Phaät khoâng naèm, ngoài; Truï giôùi, tu phaïm haïnh; Khoâng löôøi; sinh Chí Toân, Ñöôïc trôøi ngöôøi phuïng thôø. “Naøy caùc Tyø-kheo, phaùp thöôøng chö Phaät, Boà-taùt Tyø-baø-thi luùc

sanh, do hoâng phaûi cuûa meï maø ra, chuyeân nieäm khoâng taùn loaïn, thaân Ngaøi thanh tònh khoâng bò oâ nhieãm bôûi caùc thöù oâ ueá. Ví nhö keû coù maét saùng, lieäng haït minh chaâu saùng saïch leân luïa traéng, thaáy roõ caû hai ñeàu khoâng laøm baån nhau, vì caû hai ñeàu saïch. Boà-taùt ra khoûi thai cuõng nhö vaäy. Ñoù laø phaùp thöôøng cuûa chö Phaät.” Nhö minh chaâu saùng saïch, Treân luïa, khoâng vaáy baån; Boà-taùt khi xuaát thai, Thanh tònh, khoâng nhieãm oâ. “Naøy caùc Tyø-kheo, phaùp thöôøng cuûa chö Phaät, Boà-taùt Tyø-baø-thi, khi sanh, do hoâng phaûi cuûa meï maø ra, chuyeân nieäm khoâng taùn loaïn. Ngaøi töø hoâng phaûi ra, vöøa ñeán ñaát, khoâng caàn ngöôøi ñôõ, lieàn ñùi baûy böôùc, ngoù khaép boán phöông, roài ñùöa tay leân noùi raèng: ‘Treân trôøi döôùi ñaát, duy Ta laø toân quyù’, Ta seõ cöùu ñoä chuùng sanh khoûi sinh, giaø, beänh, cheát3. AÁy laø phaùp thöôøng cuûa chö Phaät.” Gioáng nhö sö töû böôùc, Ngoù khaép caû boán phöông; Nhaân Sö Töû 4 khi sanh, Ñi baûy böôùc cuõng theá. Laïi nhö roàng lôùn5 ñi, Khaép ngoù caû

boán phöông, Ñaáng Nhaân Long khi sanh, Ñi baûy böôùc cuõng theá. Khi Ñaâáng Löôõng Tuùc sanh6, Ñi thong thaû baûy böôùc, Ngoù boán phöông roài noùi.

3. Tham chieáu Paøli, D. 14 (Deva Dìgh II, tr. 14): Aggo 'ham asmi lokassa, jeææho 'ham asmi lokassa seææho 'ham asmi loakassa, ayam antimaø jaøti, n 'atthi 'daøni punabhavo ti, Ta laø Ñaáng Toái Thöôïng cuûa theá gian, laø Toái Thaéng cuûa theá gian, laø Toái Toân cuûa theá gian. Ñaây laø söï sanh cuoái cuøng, khoâng coøn ñôøi naøo nöõa. 4. Nhaân Sö Töû : Sö töû cuûa loaøi ngöôøi; Paøli: Naramiuha. 5. Ñaïi long : roàng lôùn, cuõng coù nghóa raén thaàn, chuùa teå caùc loaøi thuûy toäc; Paøli: mahaønaøga. 6. Löôõng Tuùc Toân , toân quyù giöõa loaøi hai chaân, chæ chö Thieân vaø nhaân loaïi; thöôøng cuõng ñöôïc giaûi thích laø ñaày ñuû phöôùc vaø trí, do chöõ Haùn 'tuùc' vöøa coù nghóa "caùi chaân" vöøa coù nghóa laø "ñuû"; Paøli: Dvipada-seæææha; Skt.: Dvipadottama.

21 KINH ĐẠI BẢN – TRƯỜNG A HÀM I Seõ döùt khoå sinh töû. Ngay luùc môùi sanh ra, Ñaõ khoâng ai saùnh baèng, Töï xeùt goác sinh töû, Thaân naøy thaân toái haäu. "Naøy caùc Tyø-kheo, phaùp thöôøng cuûa chö Phaät, Boà-taùt Tyø-baø-thi, khi sanh do hoâng phaûi cuûa meï maø ra, chuyeân nieäm khoâng taùn loaïn, töùc thì coù hai suoái nöôùc, moät aám, moät maùt, töï nhieân ôû döôùi ñaát tuoân ra, ñeå cuùng döôøng taém röûa cho Boà-taùt. Ñoù laø phaùp thöôøng cuûa chö Phaät." Ñaáng Löôõng Tuùc khi sinh, Hai suoái töï tuoân ra, Ñeå cuùng Boà-taùt duøng; Bieán Nhaõn7 taém saïch seõ. Hai suoái töï tuoân ra, Nöôùc suoái raát trong saïch; Moät aám, moät laïnh maùt, Taém Ñaáng Nhaát Thieát Trí. "Luùc Thaùi töû môùi sanh, phuï vöông Baøn-ñaàu môøi caùc töôùng sö vaø ñaïo só ñeán xem töôùng Thaùi töû ñeå bieát söï toát xaáu. Baáy giôø, caùc töôùng sö vaâng leänh ñeán xem vaø ngay tröôùc khi chöa maëc aùo, hoï nhìn roõ caùc töôùng ñaày ñuû. Beøn ñoaùn raèng: "Ngöôøi coù töôùng naøy seõ coù hai con ñöôøng, chaéc chaén khoâng nghi ngôø. Neáu taïi gia thì seõ laøm Chuyeån luaân thaùnh vöông, trò vì boán chaâu thieân haï, ñuû boán thöù quaân binh, duøng chaùnh phaùp trò daân, khoâng thieân leäch; thi aân khaép thieân haï, töï nhieân coù baûy thöù baùu qui tuï, coù ngaøn ngöôøi con duõng kieän hay deïp tröø ngoaïi ñòch, khoâng caàn duøng ñao binh maø thieân haï thaùi bình. Coøn neáu xuaát gia hoïc ñaïo, thì seõ thaønh Baäc Chaùnh Giaùc, ñaày ñuû möôøi hieäu." Roài caùc töôùng sö taâu vua:

7. Xem cht. 26.

"Con trai cuûa ñöùc vua coù ba möôi hai töôùng, seõ coù hai con ñöôøng, chaéc chaén khoâng nghi ngôø. Neáu taïi gia seõ laø vò Chuyeån luaân thaùnh vöông. Neáu xuaát gia seõ thaønh Baäc Chaùnh Giaùc, ñaày ñuû möôøi hieäu."
Thaùi töû traêm phöôùc sinh,
Ñöôïc töôùng sö ghi nhaän,
Nhö cheùp trong ñieån saùch,
Chaéc chaén theo hai ñöôøng.
Neáu ngaøi vui taïi gia,

Seõ laøm Chuyeån luaân vöông
Ñöôïc baûy baùu hieám coù,
Baùu töï hieän cho vua.
Baùnh xe vaøng ngaøn caêm,
Vôùi löôùi vaøng bao quanh,
Baùnh xe hay bay khaép,
Neân goïi baùnh xe trôøi.
Kheùo luyeän voi baûy ngaø,
Cao lôùn traéng nhö tuyeát,
Kheùo bay qua hö khoâng,
Voi baùu laø thöù hai.
Ngöïa ñi khaép thieân haï,
Sôùm ñi chieàu veà aên,
Loâng ñoû, bôøm khoång töôùc,
Laø baùu vaät thöù ba.
Ngoïc löu ly trong saùng,
Chieáu roïi moät do-tuaàn,
Ñeâm saùng nhö ban ngaøy,
Laø baùu vaät thöù tö.
Saéc, thanh, höông, vò, xuùc,
Khoâng ai coù theå saùnh,
Baäc nhaát haøng nöõ nhaân;
Ñoù laø baùu thöù naêm.
Hieán vua ngoïc löu ly,
Chaâu ngoïc caùc thöù quyù,
Hoan hyû maø phuïng coáng,
Ñoù laø baùu thöù saùu.
Theo yù nieäm Luaân vöông,
Quaân binh tieán thoaùi nhanh,
23 KINH ĐẠI BẢN – TRƯỜNG A HÀM I
Nhaäm leï theo yù vua,
Ñoù laø baùu thöù baûy.
Ñoù laø baûy baùu vaät,
Baùnh xe, voi, ngöïa traéng,
Cö só baùu, nöõ baùu,
Quaân binh baùu thöù baûy;
Nhìn xem maø khoâng chaùn,
Nguõ duïc töï vui ñuøa,
Nhö voi böùt daây troùi,

Xuaát gia thaønh Chaùnh giaùc.
Vua coù con nhö theá,
Ñaáng Löôõng Tuùc loaøi ngöôøi,
ÔÛ ñôøi Chuyeån Phaùp luaân,
Ñaïo thaønh khoâng bieáng nhaùc.
“Luùc baáy giôø, Phuï vöông aân caàn hoûi laïi töôùng sö ba laàn: ‘Caùc ngöôi haõy xem laïi ba möôi hai töôùng cuûa Thaùi töû laø nhöõng gì?’ Caùc töôùng sö beøn khoaùc aùo laïi cho Thaùi töû vaø keå roõ ba möôi hai töôùng:
1. Baøn chaân baèng phaúng ñaày ñaën, ñi ñöùng vöõng vaøng.
2. Döôùi baøn chaân coù daáu chæ nhö baùnh xe coù ngaøn caêm, aùnh saùng xen nhau.
3. Coù maøng löôùi moûng giöõa keõ ngoùn tay, chaân nhö chaân ngoãng chuùa.
4. Tay chaân meàm maïi nhö aùo trôøi.
5. Ngoùn tay chaân thon daøi khoâng ai baèng.
6. Goùt chaân ñaày ñaën troâng khoâng chaùn.
7. OÁng chaân thon daøi nhö cuûa nai.
8. Caùc khôùp xöông moùc laáy nhau nhö xích chuyeàn.
9. Maõ aâm taøng.
10. Ñöùng thaúng tay duoãi daøi quaù goái.
11. Moãi chaân loâng ñeàu coù moät sôïi loâng. Sôïi loâng aáy xoaùy höõu, maøu löu ly xanh bieác.
12. Loâng moïc xoay phía höõu, maøu xanh bieác thaúng leân.
13. Thaân saéc huyønh kim.
14. Da thòt mòn maøng khoâng dính buïi nhô.
15. Hai vai ngang baèng ñaày ñaën troøn ñeïp.
16. Giöõa ngöïc coù chöõ vaïn.
17. Thaân cao gaáp ñoâi ngöôøi thöôøng.
18. Baûy choã trong ngöôøi ñaày ñaën.
19. Mình cao to lôùn nhö caây Ni-caâu-loâ.
20. Hai maù nhö sö töû.
21. Ngöïc vuoâng ñaày nhö ngöïc sö töû.
22. Coù boán möôi caùi raêng.
23. Raêng ngang baèng ñaày ñaën.
24. Raêng khít nhau khoâng hôû.
25. Raêng traéng, trong saùng.
26. Yeát haàu thanh saïch, aên thöùc gì cuõng thích hôïp.
27. Löôõi roäng daøi coù theå lieám tôùi meùp tai.
28. Tieáng noùi trong roõ nhö tieáng Phaïm thieân.
29. Con maét maøu xanh bieác.
30. Maét nhö maét traâu chuùa, treân döôùi coù hai mí8.

31. Coù loâng traéng giöõa hai chaân maøy, meàm maïi keùo ra daøi moät taàm, thaû thì xoaùy troân oác veà phía höõu nhö traân chaâu.
32. Treân ñænh coù choã thòt noåi.
“AÁy laø ba möôi hai töôùng Ñaïi nhaân.
“Beøn noùi baøi tuïng:
Ñöùng vöõng chaân meàm maïi,
Khoâng daãm ñaát, coù daáu,
Töôùng ngaøn caêm trang nghieâm,
Maøu saéc raát töôi saùng.
Thaân cao roäng ngay thaúng,
Nhö caây Ni-caâu-loaïi.
Nhö Lai, chöa töøng coù,
Maõ aâm taøng aån kín.
Vaøng baùu trang nghieâm thaân,
Caùc töôùng choùi laãn nhau.
Tuy moà hoâi nhö thöôøng,
Song buïi ñaát khoâng dính.
Nhö saéc trôøi mòn maøng
Loïng trôøi töï nhieân che,
Phaïm aâm, thaân vaøng tía,
8. Nguyeân Haùn: nhaõn thöôïng haï caâu huyeán , neáu dòch saùt: maét treân döôùi cuøng nhaùy; khoâng roõ nghóa. So saùnh Paøli: gopakhuma, coù mí maét nhö cuûa boø caùi; nghóa laø, maét hai mí.

25 KINH ĐẠI BẢN – TRƯỜNG A HÀM I
Nhö hoa vöôn khoûi ao.
Vua beøn hoûi töôùng sö
Töôùng sö kính taâu vua
Ngôïi khen töôùng Boà-taùt,
Saùng choùi khaép toaøn thaân,
Caùc gaân khôùp tay chaân,
Trong ngoaøi ñeàu hieän roõ.
Thöïc vò thaûy vi dieäu,
Thaân ngay ngaén khoâng veïo,
Baùnh xe hieän döôùi chaân,
Tieáng noùi nhö chim oanh,
Töôùng baép ñuøi ñaày ñaën,
AÁy do tuùc nghieäp thaønh.
Cuøi choû troøn ñaày ñeïp,
Maøy maét raát ñoan nghieâm,

Ñaáng Sö Töû giöõa ngöôøi,
Coù oai löïc hôn heát.
Hai maù ñeàu ñaày ñaën,
Naèm nghieâng nhö sö töû,
Boán möôi raêng ñeàu ñaën,
Daøy khít khoâng keõ hôû
Tieáng Phaïm aâm ít coù,
Xa gaàn tuøy duyeân nghe.
Ñöùng thaúng thaân khoâng nghieâng,
Hai tay sôø ñeán goái,
Ngoùn tay ñeàu, meàm maïi,
Ñuû caùc töôùng toân quyù,
Moãi chaân loâng moät sôïi,
Maøng löôùi keõ tay chaân,
Nhuïc keá, maét xanh bieác,
Maét treân döôùi hai mí,
Hai vai ngang, troøn, ñaày.
Ñuû ba möôi hai töôùng.
Goùt chaân khoâng cao thaáp,
Ñuøi thon nhö ñuøi nai,
Ñaáng Chí Toân xuaát hieän,
Nhö voi böùt daây troùi,
Ñoä chuùng sanh thoaùt khoå,
Khoûi sanh giaø beänh cheát.
Ngaøi ñem taâm ñaïi bi,
Truyeàn daïy Boán chaân ñeá,
Dieãn baøy caùc phaùp nghóa,
Ñöôïc moïi ngöôøi toân quyù.”
Phaät laïi baûo caùc Tyø-kheo:
“Naøy caùc Tyø-kheo, luùc Phaät Tyø-baø-thi sinh ra, chö Thieân ôû phía treân, giöõa hö khoâng, tay caàm loïng traéng, quaït baùu, ñeå ngaên che laïnh, noùng, gioù, möa, buïi baëm.”
Hieám coù trong loaøi ngöôøi,
Ñaáng Löôõng Tuùc ra ñôøi,
Ñöôïc chö Thieân cung kính,
Daâng loïng baùu, quaït baùu.
“Baáy giôø, Phuï vöông caáp boán ngöôøi vuù: moät, cho buù; hai, taém röûa; ba, boâi höông; boán, vui ñuøa. Hoï vui veû nuoâi naáng khoâng heà bieáng nhaùc.”
Nhuõ maãu loøng töø aùi,

Nuoâi döôõng con môùi sinh,
Cho buù vaø taém röûa,
Boâi höông vaø vui ñuøa.
Höông baäc nhaát trong ñôøi,
Boâi xoa Ñaáng Chí Toân.
“Luùc coøn laø ñoàng töû, con trai con gaùi caû nöôùc ngaém nhìn Ngaøi khoâng chaùn.”
Ñöôïc nhieàu ngöôøi thöông kính,
Nhö töôïng vaøng môùi thaønh,
Trai gaùi cuøng nhìn ngaém,
Nhìn maõi khoâng bieát chaùn.
“Luùc coøn laø ñoàng töû, con trai vaø con gaùi caû nöôùc ñeàu aüm boàng, nhö ngaém hoa baùu”.
Phaät noùi baøi keä:
Khi Löôõng Tuùc Toân sanh,
Ñöôïc nhieàu ngöôøi thöông kính,
Chuyeàn tay nhau boàng aüm,
Nhö ngaém höông hoa baùu.
27 KINH ĐẠI BẢN – TRƯỜNG A HÀM I
“Boà-taùt khi môùi sanh maét Ngaøi khoâng nhaùy nhö chö Thieân trôøi Ñao-lôïi9. Do caëp maét khoâng nhaùy maø coù hieäu laø Tyø-baø-thi.”
Ñaáng Chí Toân khoâng nhaùy,
Nhö chö Thieân Ñao-lôïi,
Thaáy saéc maø chaùnh quaùn,
Neân hieäu Tyø-baø-thi.
“Boà-taùt khi sanh aâm thanh cuûa Ngaøi trong suoát eâm dòu hoøa nhaõ nhö tieáng chim Ca-la-taàn-giaø10.”
Nhö chim treân nuùi Tuyeát,
Uoáng nöôùc hoa maø hoùt,
Ñaáng Löôõng Tuùc Toân aáy,
Tieáng trong suoát cuõng vaäy.
“Boà-taùt khi môùi sinh, maét coù theå nhìn thaáy suoát moät do-tuaàn.”
Do nghieäp quaû thanh tònh,
AÙnh saùng trôøi maàu nhieäm,
Maét Boà-taùt nhìn thaáy,
Khaép suoát moät do-tuaàn.
“Boà-taùt khi sinh, tuoåi lôùn daàn, ôû taïi Thieân chaùnh ñöôøng11 ñeå khai hoùa. AÂn ñöùc ban ñeán thöù daân, ñöùc lôùn ñoàn xa12.”
Thô aáu, ôû chaùnh ñöôøng,
Ñeå khai hoùa thieân haï,

Quyeát ñoaùn caùc söï vuï,

Neân goïi Tyø-baø-thi.

Trí thanh tònh quaûng baùc,

9. Haùn: kyø muïc baát huyeán nhö Ñao-lôïi thieân ; Paøli: D.14 (Deva Digh II 1, tr.17): animisanto pekkhati seyyathaøpi devaø Taøvatimsaø: nhìn thaúng söï vaät baèng caëp maét khoâng nhaùy nhö chö Thieân Taøvatimsa. 10. Ca-la-taàn-giaø , hoaëc aâm laø Ca-laêng-taàn-giaø , dòch: haûo thanh : tieáng hoùt tuyeät dieäu; Paøli: Karavìka. 11. Thieân chaùnh ñöôøng ; TNM: Ñaïi chaùnh ñöôøng ; Paøli: Atthakarana: coâng ñöôøng hay phaùp ñöôøng, ñeå xöû kieän. Tham chieáu, D.14 (Deva Dìgh II 1, tr.17; Tröôøng boä kinh I tr.461): 'Khi vua Bandhumaø ngoài xöû kieän, vua ñaët hoaøng töû Vipaasì beân naùch mình ñeå xöû kieän'. 12. Tham chieáu; Paøli D.14 (Deva Dìgh, sñd.: Tröôøng boä I, tr.461 "... do hoaøng töû Vipassì coù theå quan saùt vaø xöû kieän ñuùng luaät phaùp neân danh töø Vipassì, Vipassì caøng ñöôïc duøng ñeå ñaët teân cho Ngaøi".

Saâu thaúm nhö bieån caû, Haøi loøng vôùi moïi ngöôøi, Khieán trí tueä taêng tröôûng. "Moät hoâm, Boà-taùt muoán ra khoûi thaønh ñeå daïo chôi vaø quan saùt, beøn ra leänh söûa soaïn xe baùu ñeå Ngaøi ñi ñeán vieân laâm13 tuaàn haønh vaø du ngoaïn. Ngöôøi ñaùnh xe sau khi söûa soaïn xa giaù xong, taâu Thaùi töû: 'Giôø ñaõ ñeán luùc.' Thaùi töû cöôõi xe baùu ñi ñeán khu vöôøn coâng coäng14 kia. Giöõa ñöôøng Ngaøi gaëp moät ngöôøi giaø, ñaàu baïc raêng ruïng, löng coøm, maët nhaên, rung rinh treân chieác gaäy, thôû khoø kheø theo nhòp böôùc khoù khaên. Thaùi töû lieàn xoay hoûi quaân haàu: 'Ñoù laø ngöôøi gì?' Ñaùp raèng: 'Ñoù laø ngöôøi giaø.' Laïi hoûi: 'Giaø laø theá naøo?' Ñaùp: 'Giaø laø ngöôøi maø tuoåi thoï saép heát, khoâng coøn soáng bao laêm nöõa. Thaùi töû laïi hoûi: 'Ta ñaây cuõng seõ nhö theá, khoâng traùnh khoûi hoaïn naøy chaêngï?' Ñaùp: 'Phaøm ñaõ coù sinh taát coù giaø, ñaâu keå chi sang heøn.' Nghe vaäy Thaùi töû buoàn baõ khoâng vui, lieàn baûo quaân haàu ñaùnh xe veà. Ngaøi laëng leõ suy nghó veà noãi giaø khoå maø chính Ngaøi cuõng chöa traùnh khoûi." Baáy giôø Phaät beøn noùi baøi keä: Nhìn maïng giaø saép cheát, Choáng gaäy böôùc ñi run, Boà-taùt töï suy ngaãm, Ta chöa khoûi naïn naøy. "Baáy giôø Phuï vöông hoûi quaân haàu: 'Thaùi töû xuaát du coù vui khoâng?' Ñaùp: 'Khoâng vui.' Laïi hoûi lyù do: 'Taïi sao vaäy?' Ñaùp: 'Taïi giöõa ñöôøng Ngaøi gaëp ngöôøi giaø neân khoâng vui.' Phuï vöông môùi aâm thaàm nhôù tôùi lôøi töôùng sö ngaøy tröôùc, ñoaùn Thaùi töû seõ xuaát gia, nay Thaùi töû khoâng vui, haún ñuùng nhö theá chaêngï? Ta haõy duøng moïi caùch giöõ Thaùi töû laïi thaâm cung, ñem nguõ duïc laøm nguoâi loøng Thaùi töû, ñeå Thaùi töû ñöøng xuaát gia. Nghó xong vua lieàn haï leänh trang söùc cung quaùn, choïn haøng theá nöõ ñeå giuùp vui Thaùi töûû." Phaät laïi noùi baøi tuïng: Phuï vöông nghe lôøi aáy, Sai trang hoaøng cung quaùn,

13.

Vieân laâm ; Paøli: uyyaønabhumi: coâng vieân; Skt.: udyaøna: vieân quaùn.

14.

Haùn: vieân quaùn , töùc vieân laâm. Xem cht. 73.

29 KINH ĐẠI BẢN – TRƯỜNG A HÀM I Taêng theâm baèng nguõ duïc, Muoán ñeå khoâng xuaát gia. “Laïi moät luùc khaùc, Thaùi töû baûo quaân haàu ñaùnh xe ñi daïo vaø treân ñöôøng ñi, Ngaøi gaëp moät ngöôøi beänh, thaân gaày, buïng lôùn, maøy maët saïm ñen, naèm laên treân nhô baån, khoâng ai ngoù ngaøng chaêm soùc. Beänh raát traàm troïng, mieäng khoâng thoát ñöôïc moät lôøi. Thaùi töû xoay laïi hoûi quaân haàu: ‘Ñoù laø ngöôøi gì?’ Ñaùp: ‘Ñoù laø ngöôøi beänh.’ Hoûi: ‘Beänh laø theá naøo?’ Ñaùp: ‘Beänh laø söï ñau ñôùn böùt röùt, cheát soáng khoâng bieát luùc naøo.’ Hoûi: ‘Ta cuõng seõ nhö theá, chöa traùnh khoûi caùi hoaïn naøy sao?’ Ñaùp: ‘Phaûi. Phaøm coù sanh thì coù beänh, khoâng keå gì sang heøn.’ Nghe vaäy Thaùi töû trôû neân buoàn baõ khoâng vui, lieàn baûo quaân haàu ñaùnh xe trôû veà. Ngaøi laëng leõ suy nghó tôùi caùi khoå beänh maø Ngaøi cuõng khoâng traùnh khoûi.” Roài Phaät noùi baøi keä: Nhìn ngöôøi beänh laâu kia, Nhan saéc bò suy toån. Im laëng töï suy ngaãm Ta chöa khoûi hoaïn naøy. “Baáy giôø, Phuï vöông laïi hoûi quaân haàu: ‘Thaùi töû ñi daïo coù vui khoâng?’ ‘Khoâng vui.’ Quaân haàu ñaùp. ‘Taïi sao theá?’ ‘Taïi giöõa ñöôøng Ngaøi gaëp ngöôøi beänh, neân khoâng vui.’ Phuï vöông aâm thaàm suy nghó: ‘Ngaøy tröôùc töôùng sö xem töôùng Thaùi töû coù ñoaùn seõ ñi xuaát gia. Ngaøy nay Thaùi töû khoâng vui, haún ñuùng theá chaêngï? Ta seõ tìm caùch taêng theâm moïi thöù duïc laïc laøm nguoâi loøng Thaùi töû khieán cho khoûi xuaát gia’. Vua lieàn haï leänh nghieâm söùc cung quaùn, choïn theâm theå nöõ ñeå giuùp vui.” Phaät laïi noùi keä: Saéc, thanh, höông, vò, xuùc, Vi dieäu ñaùng öa thích, Boà-taùt phöôùc toät cuøng, Neân soáng trong hoan laïc. “Laïi moät luùc khaùc, Thaùi töû baûo quaân haàu ñaùnh xe ñi daïo vaø giöõa ñöôøng

laàn naøy, Ngaøi gaëp moät ngöôøi cheát, phan luïa nhieàu maøu daãn ñöôøng tröôùc sau; doøng hoï thaân quyeán tieác thöông than khoùc, ñöa ra khoûi thaønh. Thaùi töû laïi hoûi: ‘Ñoù laø ngöôøi gì?’ ‘Ñoù laø ngöôøi cheát’, quaân haàu ñaùp. Hoûi: ‘Cheát laø theá naøo?’ Ñaùp: ‘Cheát töùc laø heát. Heát gioù ñeán löûa cöù tieáp tuïc laøm cho xaùc thaân baïi hoaïi. Keû coøn keû maát ñoâi ñöôøng, gia ñình ly bieät.’ Thaùi töû laïi hoûi ngöôøi ñaùnh xe: ‘Ta ñaây cuõng seõ nhö theá, chöa khoûi caùi hoaïn naøy chaêng?’ Ñaùp: ‘Phaûi. Phaøm ñaõ coù sanh taát coù cheát, chaúng keå sang heøn.’ Nghe vaäy Thaùi töû laïi caøng buoàn baõ khoâng vui, baûo ñaùnh xe veà. Ngaøi traàm ngaâm suy nghó tôùi caùi cheát khoå maø Ngaøi cuõng khoâng traùnh khoûi. Phaät lieàn daïy baøi keä: Vöøa troâng thaáy ngöôøi cheát, Bieát hoï coøn taùi sanh; Thaàm laëng töï suy nghó: Ta chöa khoûi hoaïn naøy. “Phuï vöông laïi hoûi quaân haàu: ‘Thaùi töû ñi daïo laàn naøy coù vui khoâng?’. ‘Khoâng vui’, quaân haàu ñaùp. ‘Taïi sao theá?’. ‘Taïi giöõa ñöôøng Ngaøi gaëp ngöôøi cheát, neân khoâng vui.’ Phuï vöông aâm thaàm suy nghó: ‘Ngaøy tröôùc töôùng sö xem Thaùi töû coù ñoaùn seõ ñi xuaát gia, ngaøy nay Thaùi töû khoâng vui, haún laø ñuùng theá chaêngï? Ta haõy tìm caùch taêng theâm caùc thöù kyõ nhaïc ñeå laøm nguoâi loøng Thaùi töû, khoûi xuaát gia.’ Lieàn haï leänh trang söùc cung caám, choïn theâm theå nöõ ñeå khieán cho giuùp vui.” Tuoåi thô ñaõ noåi tieáng, Caùc theå nöõ vaây quanh, Töï vui trong nguõ duïc, Nhö thuù vui Thieân ñeá. “Laïi moät luùc khaùc, Thaùi töû baûo quaân haàu ñaùnh xe ñi daïo vaø laàn naøy giöõa ñöôøng Ngaøi gaëp moät vò Sa-moân, mang y

caàm baùt, maét ngoù xuoáng ñaát, chaân böôùc khoan thai. Thaùi töû lieàn hoûi quaân haàu: ‘Ñoù laø ngöôøi gì?’. ‘Ñoù laø vò Sa-moân’, quaân haàu ñaùp. ‘Sao goïi laø Sa-moân?’. ‘Sa-moân laø ngöôøi xa lìa aân aùi, xuaát gia hoïc ñaïo, cheá ngöï caùc caên, khoâng nhieãm meâ ngoaïi duïc, loøng xoùt thöông heát thaûy, khoâng laøm toån haïi vaät gì, gaëp khoù cuõng khoâng phieàn, gaëp vui cuõng khoâng mong, hay nhaãn nhö ñaát, neân goïi laø Sa-moân.’ Thaùi töû beøn noùi: ‘Laønh thay, ñoù laø ñaïo chaân chính, tuyeät haún moïi traàn luïy, vi dieäu thanh hö. Chæ coù theá laø khoaùi thích thoâi!’ Thaùi töû lieàn baûo quaân haàu ñöa xe ñeán gaàn vaø hoûi Sa-moân raèng: ‘OÂng caét toùc, caïo raâu mang y caàm baùt nhö vaäy, chí oâng muoán caàu chuyeän gì?’ Sa-moân ñaùp: ‘Phaøm ngöôøi xuaát gia laø coát ñieàu phuïc

31 KINH ĐẠI BẢN – TRƯỜNG A HÀM I taâm yù, xa lìa traàn caáu, thöông cöùu quaàn sanh, khoâng laøm ñieàu nhieãu haïi, trong loøng roãng rang tòch mòch, chæ coù beà giöõ ñaïo maø thoâi”. Thaùi töû khen: ‘Hay laém! Ñaïo naøy raát chaân chính.’ Lieàn baûo quaân haàu: Mang aùo traân baûo cuûa Ta vaø xa giaù veà, taâu laïi phuï vöông bieát raèng ngay taïi ñaây, Ta seõ caét boû raâu toùc, maëc ba phaùp y, xuaát gia tu ñaïo. Vì Ta muoán ñieàu phuïc taâm yù, xa lìa traàn caáu, giöõ mình thanh tònh ñeå caàu Chaùnh ñaïo.’ Quaân haàu lieàn ñem xa giaù vaø y phuïc cuûa Thaùi töû veà taâu laïi phuï vöông, coøn Thaùi töû thì caét boû raâu toùc, maëc ba phaùp y, xuaát gia tu ñaïo.” Phaät baûo caùc Tyø-kheo: “Naøy caùc Tyø-kheo! Thaùi töû nhaân thaáy ngöôøi giaø, beänh maø thaáu roõ coõi ñôøi laø khoå naõo; nhaân thaáy ngöôøi cheát maø loøng tham luyeán theá gian tieâu tan; nhaân thaáy vò Sa-moân maø taâm ñöôïc hoaùt nhieân ñaïi ngoä. Trong khi Thaùi töû xuoáng xe böôùc ñi, cöù moãi böôùc tieán tôùi laø moãi böôùc rôøi xa trieàn phöôïc. Theá aáy laø chaân xuaát gia, chaân vieãn ly. “Baáy giôø, nhaân daân trong nöôùc nghe Thaùi töû ñaõ caïo boû raâu toùc, mang y caàm baùt, xuaát gia haønh ñaïo, hoï baûo nhau raèng: ‘Ñaïo aáy chaéc laø ñaïo chaân chính, môùi khieán Thaùi töû töø boû vöông vò vinh hoa cuøng moïi söï quyù troïng ñeå ñi theo.’ Luùc aáy coù tôùi taùm vaïn boán ngaøn ngöôøi trong nöôùc ñeán xin Thaùi töû cho laøm ñeä töû xuaát gia tu ñaïo.” Löïa choïn phaùp thaâm dieäu, Nghe xong lieàn xuaát gia, Thoaùt khoûi nguïc aân aùi, Khoâng coøn caùc troùi buoäc. “Thaùi töû beøn thaâu nhaän, cho cuøng ñi theo giaùo hoùa khaép nôi, töø thoân naøy sang thoân khaùc, töø nöôùc noï ñeán nöôùc kia. Hoï ñeán choã naøo cuõng ñöôïc cung kính, cuùng döôøng töù söï. Boà-taùt nghó raèng: ‘Ta cuøng ñaïi chuùng thöôøng ñi qua caùc nöôùc, choã nhaân gian oàn aøo, vieäc naøy khoâng thích hôïp vôùi ta laém. Luùc naøo ta môùi xa ñöôïc ñaùm ñoâng naøy ôû choã nhaøn tònh maø suy taàm ñaïo lyù?’ “Ngaøi lieàn theo yù nguyeän ñi ñeán choã nhaøn tònh, chuyeân tinh tu ñaïo. Ngaøi laïi suy nghó: ‘Chuùng sanh thaät ñaùng thöông,ï thöôøng ôû trong hoân aùm, thoï thaân nguy khoán, mong manh, naøo sanh, naøo giaø, naøo beänh, naøo cheát, ñuû moïi thöù khoå naõo. Hoï cheát ñaây sanh kia, cheát kia sanh ñaây, cöù duyeân theo caùi khoå aám ñoù maø troâi noåi khoâng bieát bao giôø cuøng. Ta luùc naøo môùi coù theå thaáu trieät khoå aám, dieät heát sanh giaø cheát?’

“Ngaøi laïi suy nghó raèng: ‘Sanh töû töø ñaâu, duyeân ñaâu maø coù ra? Lieàn duøng trí tueä quaùn saùt nguyeân do, thaáy raèng do sanh maø coù giaø vaø cheát; sanh laø

duyeân cuûa giaø cheát. Sanh laïi do höõu maø coù; höõu laø duyeân cuûa sanh. Höõu do thuû maø coù; thuû laø duyeân cuûa höõu. Thuû do aùi maø coù; aùi laø duyeân cuûa thuû. AÙi do thoï maø coù; thoï laø duyeân cuûa aùi. Thoï do xuùc maø coù; xuùc laø duyeân cuûa thoï. Xuùc do luïc nhaäp maø coù; luïc nhaäp laø duyeân cuûa xuùc. Luïc nhaäp do danh saéc maø coù; danh saéc laø duyeân cuûa luïc nhaäp. Danh saéc do thöùc maø coù; thöùc laø duyeân cuûa danh saéc. Thöùc do haønh maø coù, haønh laø duyeân cuûa thöùc. Haønh do si maø coù, si laø duyeân cuûa haønh. Theá töùc laø do duyeân laø si coù haønh, do duyeân laø haønh coù thöùc, do duyeân laø thöùc coù danh saéc, do duyeân laø danh saéc coù luïc nhaäp, do duyeân laø luïc nhaäp coù xuùc, do duyeân laø xuùc coù thoï, do duyeân laø thoï coù aùi, do duyeân laø aùi coù thuû, do duyeân laø thuû coù höõu, do duyeân laø höõu coù sanh, do duyeân laø sanh coù giaø, beänh, cheát, saàu, buoàn, khoå, naõo. Caùi aám thaân ñaày daãy khoå naõo naøy do duyeân laø sanh maø coù. Chính ñoù laø söï taäp khôûi cuûa khoå15.’

15. Haùn: khoå thaïnh aám; Paøli: kevala-dukkhakkhanda: toaøn boä khoå uaån. Haùn: choã khaùc, thuaàn ñaïi khoå tuï , hoaëc cuõng noùi: nguõ aám xí thaïnh khoå .

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.